

Öğretmen Görüşlerine Göre, Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Sürecinin Çocukların Okul Yaşantılarına Etkisi*

The Effect of the Coronavirus (Covid-19) Pandemic Process on the School Life of Children, According to Teachers' Opinions

Mustafa YAVUZKİNCİ¹, Figen GÜRSOY²

ÖZ

Bu çalışmada, koronavirüs (Covid-19) pandemi sürecinin çocukların okul yaşantılarına etkisinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın belirlenen amacını gerçekleştirmek için nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılarak görüşme formu kullanılmış ve içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırmanın örneklem grubunu 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Kilis il merkezindeki ilkököl ve ortaokullarda görev yapmakta olan öğretmenler oluşturmuştur. Araştırma verileri 2020 yılının Kasım ayı içerisinde toplanmıştır. Araştırmada amaçlı örneklem türlerinden kolay ulaşılabilir örneklem yöntemiyle seçilen 32 öğretmen ile görüşme gerçekleştirilmiş olup görüşmeler sonucunda elde edilen veriler MaxQDA 2020 programında analiz edilmiştir. Araştırma bulguları; pandeminin çocukların yaşamlarına etkisi, pandemi döneminde gözlemlenen sorunlar ve dönemin değerlendirilmesi şeklinde üç temada incelenmiştir. Araştırmada öğretmenlere göre pandemi süreci öğrencileri; psikososyal, ekonomik, ortama motivasyon sağlama ve kişilik gelişimi açısından olumsuz yönde etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmada ayrıca pandemi sürecinin öğrencilerin akran ilişkileri ve derslere uyum sağlayamama gibi olumsuz etkilerinin yanında çocuklar üzerinde çeşitli olumsuz davranış problemlere de yol açtığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Çalışma sonucuna göre; velilerle bilgilendirme toplantıları yapılması, öğrencilere bilgilendirme broşürlerinin hazırlanması ve öğretmenlere karşılaştıkları sorunlar karşısında uzman eğitimi verilmesi önerileri ön plana çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Pandemi, Koronavirüs, Öğretmen Görüşü, Okul Yaşantısı, Hastalık

GİRİŞ

Koronavirüs (Covid-19) hastalığı, araştırmacılar tarafından yeni keşfedilen koronavirüs türlerinden birinin neden olduğu insandan insana kolay bulaşabilme özelliği gösteren bir hastalıktır. 2019

1-Öğretim Görevlisi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu

E-posta: ogrmusti@gmail.com ORCID: 0000-0002-6744-9115

2-Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

E-posta: fgursoy@ankara.edu.tr ORCID: 0000-0002-6199-4024

*Bu Makale Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Doktora Programında Sunulan Seminer Kapsamında Üretilmiştir

Gönderim Tarihi:28.04.2022 - Kabul Tarihi: 01.11.2023

ABSTRACT

In this study, it is aimed to examine the effect of the coronavirus (Covid-19) pandemic process on the school life of children according to the opinions of teachers. In order to realize the determined purpose of the study, the interview form was used by using qualitative research methods and analyzed by content analysis method. The sample group of the study consisted of teachers working in primary and secondary schools in Kilis city center in the 2020-2021 academic year. Research data were collected in November 2020. In the research, interviews were conducted with 32 teachers selected by the easily accessible sampling method from purposeful sampling types, and the data obtained as a result of the interviews were analyzed in the MaxQDA 2020 program. Research findings; The impact of the pandemic on children's lives, the problems observed during the pandemic period, and the evaluation of the period were examined in three themes. According to the teachers in the study, the students of the pandemic process; It has been concluded that it is negatively affected in terms of psychosocial, economic, motivation to the environment and personality development. In addition to the negative effects of the pandemic process such as peer relations and inability to adapt to the lessons, it was concluded that the pandemic also caused various negative behavioral problems on children. According to the results of the study; Suggestions to hold information meetings with parents, to prepare information brochures for students and to provide teachers with expert training in the face of the problems they encounter came to the fore.

Keywords: Pandemic, Coronavirus, Teacher Opinion, School Experience, Illness

yılıının son ayında Çin' in Wuhan kentinde, nedeni tam olarak belirlenemeyen ve uzmanlar tarafından pnömoni olarak isimlendirilen bir hastalık tespit edilmiştir. Bu hastalığın belirtileri Wuhan kentinde deniz ürünleri ve birçok farklı türde canlı hayvanın satıldığı bir pazarda 44 kişide saptanarak Dünya Sağlık Örgütü' ne bildirilmiş ve bu durumun yeni virüs ile birlikte salgın olma olasılığından söz edilmiştir. Yapılan araştırmalarda bu hastalığın yeni tip bir koronavirüsten kaynaklandığı tespit edilmiştir. Dünya Sağlık Örgütü tarafından bu hastalığa neden olan virüs SARS-Cov-2, hastalık

ise Covid-19 diye adlandırılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü 11 Mart 2020 tarihinde bu virüsün neden olduğu salgın hastalık nedeni ile pandemi ilan etmiştir (1–3).

Türkiye Cumhuriyeti Devleti Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre Türkiye’de ilk koronavirüs (Covid-19) vakası 11 Mart 2020 tarihinde tespit edilmiş ve bütün ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de virüsün toplumsal yayılımını engellemek ve bu yayılımın önüne geçebilmek adına çeşitli önlemler alınmaya başlanmıştır. Koronavirüs (Covid-19) pandemisi süreç içerisinde ülkeler ve insanlar üzerinde sosyal, kültürel, ekonomik, sağlık ve eğitim-öğretim gibi birçok faktör üzerinde etkisini hissettirmiştir. Virüsün yayılımının önüne geçebilmek adına alınan tedbirler kapsamında; ülke genelinde eğitim-öğretime ara verilmesi, farklı zaman dilimlerinde sokağa çıkma kısıtlamaları getirilmesi, spor müsabakalarına ara verilmesi, topluluk içerisinde yapılan sanatsal ve bilimsel etkinliklerin ertelenmesi vb. gibi birçok uygulamalar farklı alanlarda gerçekleştirilmiştir (4–6).

Pandemi nedeniyle dünya genelinde insanlar kendilerini evlerinde izole etmek zorunda kalmışlardır. Bu dönemde dünya genelinde yaşanan korku ve belirsizlik toplumsal değerler ve ekonomik düzenle birlikte kurumlara ve kuruluşlara duyulan güveni de önemli ölçüde etkilemiştir. Salgının ortaya çıkma nedeninin uzmanlar tarafından belirlenememesi ve hastalığın nedeni olan virüsün gözle görünememesi ile birlikte insanların kendilerini risk altında hissetmeleri salgını toplumsal bir travma haline getirmiştir. İnsanların yaşamış oldukları belirsizlikler, hastalanma korkusu, hastalığın çözümüne ilişkin ümitsizlik ve çaresizlik gibi duygularda pandemi sürecinde toplumlar arasında hızla yayılmaya başlamıştır (7–9).

Covid-19 pandemisinin etkilediği bireyler düşünüldüğünde çocukların, gelişim alanları açısından diğer insanlara göre pandemi gibi bir krizin beraberinde getirdiği olumsuzluklardan daha fazla etkilenme durumları söz konusudur (10). Çocukların gelişim alanları üzerinde etkisi

olan çevresel faktörlerin ve ebeveynlerin bu faktörlere vermiş oldukları tepkilerin çocukların insanlarla olan iletişiminin niteliğini de etkileyebilmektedir. Çocukların sosyal açıdan desteğe en fazla ihtiyaç duydukları dönemlerden biri olan Covid-19 pandemisinde akranları ile vakit geçirmeye ve onlarla iletişim kurmaya ihtiyaçları vardır. Bu duruma karşın pandemi döneminde okullarda yüz yüze eğitime ara verilmesi ve Türkiye geneli illerde kısmi sokağa çıkma kısıtlamalarının uygulanması nedeniyle çocuklar akranları ile etkileşime geçememiş ve bu kriz durumunun etkilerini azaltacak ortamlardan uzaklaşmışlardır (11–13).

Çocuklar pandemi döneminde dünyada yaşanan olaylardan dolayı ya da doğrudan etkilenmişlerdir. Pandeminin eğitim süreci üzerindeki etkisi ile birlikte öğrenciler de bir anda kendilerini olağandışı bir sürecin içerisinde bulmuşlardır. Çocukların eğitimlerini gördükleri ortamlarda ortaya çıkan olumsuz durumlar, olaylardan etkilenme derecelerine göre uzun sürebilmekte ve özgüven duygularında azalmayla birlikte kendilerini güvende hissetmeme gibi durumlar ortaya çıkarabilmektedir (14). Okullarda öğretmenler çocuklara karşı olumlu ve amacına uygun bir dil kullandıklarında çocukların pandemi gibi kriz durumlarından rahat ve sorunsuz bir şekilde çıkabilmelerini kolaylaştırırlar. Bu tip durumlarda eğitim-öğretimin temel unsurlarından biri olan öğretmenlere büyük sorumluluklar düşmekte ve öğretmenler de bütün yeteneklerini sergilemektedirler. Bu nedenle öğretmenler, günlük olağan hayatlarında büyük değişimler yaşamak zorunda kalan öğrencilere karşı sabırlı olmalı ve doğru bir tutumla çocuklara gerekli bilgilendirmeleri yapmalıdırlar. (15, 16).

Okullarda yüz yüze eğitimin başlamasıyla pandemi süreci boyunca evlerinde izole bir hayat süren öğretmenlere uzun bir aradan sonra öğrencileriyle yeniden buluşmaları iyi gelse de, okullarda alınan tedbirler gereği gerek okul içerisinde gerekse de sınıf ortamlarında öğrenciler arası sosyal mesafeyi sağlamakta zorlanmakta ve bu durumdan ötürü oldukça kaygılanmaktadır. Özellikle şehir merkezlerinde çalışan öğretmenler okulların açılması ile birlikte görev yaptıkları

okullarda hijyen kurallarını çocuklara öğretme ve fiziksel mesafe standartlarını uygulama konusunda çok dikkatli davranmaktadırlar. Bu dönemde çocukların eğitimlerinin hem yüz yüze hem de uzaktan bir şekilde yürütülmesi ile birlikte velilerin öğretmenlerden beklentilerinin artması öğretmenler üzerinde ciddi bir baskı oluşmasına sebep olmuştur. Bununla birlikte özellikle ilkokul birinci sınıfta öğretmenlerden öğrencileri okuma-yazmaya geçirme beklentisinin olması, öğretmenler üzerinde oluşan baskının daha da artmasına neden olmuştur. Okullarda yapılan yüz yüze eğitimin olumsuz koşullardan dolayı kesintiye uğraması ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi nedeniyle velilerle öğretmenler arasında kurulan iletişimin öğrencilerin gelişiminde önemli rol oynadığı düşünülmektedir (17).

Çocukların daha önce hiç tecrübe etmedikleri yeni normal diye adlandırılan bir süreç yaşamaları ve bu süreçte eğitim-öğretim ortamlarından ayrı kalmış olmaları, okullarına dönüşlerinde salgın nedeniyle ortaya problemler çıkartabileceği düşünülmektedir. Bu kapsamda yapılan bu çalışma pandemi döneminde ortaya çıkabilecek sorunların önceden belirlenmesi, öğrencilerin karşılaşacağı olumsuz durumların azaltılması ya da ortadan kaldırması ve ülke genelinde ilkokul ve ortaokul düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin pandemi sürecindeki eğitim-öğretim yaşantılarının belirlenmesi adına önem taşımaktadır. Ayrıca bu çalışma öğrencilerin uzaktan eğitimi, pandemi ve salgın kavramlarını nasıl algıladıkları, bu kavramların kendilerine neleri çağrıştırdığı, pandemi sürecinde hem uzaktan hem de yüz yüze eğitimde öğretmenlerin hangi konularda sıkıntılar yaşadıkları, okulların ve öğretmenlerin süreçle ilgili ne tür önlemler ve davranışlar geliştirdiklerinin belirlenmesi açısından da önemlidir. Bu düşünceden yola çıkarak çalışmada, öğretmenlerin görüşlerine göre koronavirüs (Covid-19) pandemisi sürecinin çocukların okul yaşantılarına etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırma sürecinde şu sorulara cevap aranmıştır;

1. Öğretmenlere göre koronavirüs (Covid-19) pandemisi öğrencileri nasıl etkilemiştir?

2. Öğretmenlere göre öğrenciler koronavirüs (Covid-19) pandemisinde ne tür sorunlar yaşamışlardır?

3. Öğretmenlerin koronavirüs (Covid-19) pandemisi sürecinde öğrencilerde gözlemledikleri davranışsal sorunlar nelerdir?

4. Koronavirüs (Covid-19) pandemisi sürecini öğretmenler kendileri ve öğrenciler açısından nasıl değerlendirmektedirler?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılarak görüşme formu kullanılmış ve bu görüşme formları içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Nitel analiz, belirli bir zaman kesitinin belirli bir anında araştırmacıya yeterli sayıda önemli mesajlar aktaran bir kaynaktır (18). İçerik analizi ise nitel ve nicel araştırmaların ikisinde de kullanılabilen analiz yöntemlerinden bir tanesidir (19). Nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan yöntemlerden biri olan içerik analizi, araştırmalardan elde edilen yazılı metinlerin sayısal hale dönüştürmeye yarayan bir araçtır. Bu yöntemde birbirine benzeyen temalar, bir araya getirilerek okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenlenir ve yorumlanır (20). Bu kapsamda yapılan bu çalışmada da koronavirüs (Covid-19) pandemisi sürecinin çocukların okul yaşantılarına etkisi öğretmenlerden alınan görüşler doğrultusunda ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Koronavirüs (Covid-19) pandemi sürecinin çocukların okul yaşantılarına etkisinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesini amaçlayan çalışmanın örneklem grubunu 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Kilis il merkezindeki ilkokul ve ortaokullarda görev yapmakta olan öğretmenler oluşturmakta olup araştırma verileri 2020 yılının Kasım ayı içerisinde toplanmıştır. Çalışmanın örneklem grubunun seçiminde amaçlı örneklem türlerinden kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin kullanılmasının temel sebebi, pandemi sürecinde okullarda görev yapmakta olan öğretmenlere online ya da telefonla ulaşılabilme imkanını sağlamasıdır.

Tablo 1. Katılımcı Öğretmenlere İlişkin Bilgiler, Kilis, 2020

Öğretmen	Cinsiyet	Branş	Öğretmen	Cinsiyet	Branş
İ1	Kadın	Sınıf Öğretmeni	İ17	Erkek	Sınıf Öğretmeni
İ2	Kadın	Sınıf Öğretmeni	İ18	Kadın	Okul öncesi öğretmeni
İ3	Kadın	Sınıf Öğretmeni	İ19	Kadın	Okul öncesi öğretmeni
İ4	Kadın	Sınıf Öğretmeni	İ20	Kadın	Okul öncesi öğretmeni
İ5	Kadın	Sınıf Öğretmeni	O1	Kadın	Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmeni
İ6	Kadın	Sınıf Öğretmeni	O2	Kadın	Özel Eğitim Öğretmeni
İ7	Kadın	Sınıf Öğretmeni	O3	Kadın	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Öğretmeni
İ8	Kadın	Sınıf Öğretmeni	O4	Kadın	Türkçe Öğretmeni
İ9	Kadın	Sınıf Öğretmeni	O5	Erkek	İngilizce Öğretmeni
İ10	Kadın	Sınıf Öğretmeni	O6	Erkek	Sosyal Bilgiler Öğretmeni
İ11	Erkek	Sınıf Öğretmeni	O7	Kadın	İngilizce Öğretmeni
İ12	Erkek	Sınıf Öğretmeni	O8	Erkek	Bilişim Teknolojileri Öğretmeni
İ13	Erkek	Sınıf Öğretmeni	O9	Erkek	Fen Bilgisi Öğretmeni
İ14	Erkek	Sınıf Öğretmeni	O10	Kadın	Matematik Öğretmeni
İ15	Erkek	Sınıf Öğretmeni	O11	Kadın	Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmeni
İ16	Erkek	Sınıf Öğretmeni	O12	Kadın	İngilizce Öğretmeni

Kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi araştırmacıya hız ve pratiklik kazandıran bir yöntemdir (21). Yapılan araştırmaya 20 ilkokul ve 12 ortaokul olmak üzere toplam 32 öğretmen katılmıştır. Katılımcı öğretmenlere, katılımcı numaralarına ve çalışmış oldukları okul türüne göre 1' den 20' ye kadar kodlar verilmiştir. Kodlandırmada "İ" okul türlerinden İlkokulu "O" ise ortaokulu ifade etmekte olup bu öğretmenlere ait kişisel bilgiler Tablo 1' de sunulmuştur.

Veri toplama süreci

Araştırma verileri 2020 yılının kasım ayı içerisinde toplanmıştır. Çalışmada ilk olarak çalışma için gerekli etik kurul izinleri alındıktan sonra etik kurul izni ile birlikte çalışma yapabilmek için Kilis il milli eğitim müdürlüğünden izinlerin alınabilmesi için müdürlük ile gerekli yazışmalara yapılarak izinler alınmıştır. Araştırmanın yapılacağı okullar belirlenerek çalışmaya katılacak öğretmenlere çalışma ile ilgili gerekli ön bilgilendirme yapılmıştır. Öğretmenlere çalışmanın amacı belirtilerek öğretmenlere çalışmaya katılımın tamamen gönüllülük esasına dayandığı ve elde edilen verilerin sadece bilimsel çalışma kapsamında kullanılacağı aktarılmıştır.

olup çalışmada gizlilik kurallarına uyulacağı belirtilmiştir. Bu kapsamda çalışmaya katılacak olan öğretmenlere hazırlanan formlar çevrimiçi ortamda öğretmenlere sunularak öğretmenlerin bu formları doldurması sağlanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerden elde edilen veriler gerekli analizler gerçekleştirilerek incelenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İçerik analizinde birbirlerine benzer özellikler gösteren veriler belirlenen kavram ve temalarla bir araya getirilerek araştırmayı okuyan kişinin anlayabileceği şekilde düzenlemek ve yorumlamak ile gerçekleştirilir (21). Bu kapsamda araştırmanın analiz sürecinde araştırmadan elde edilen yazılı görüşme formları verilerinin MaxQDA 2020 programına aktarımı sağlanmıştır. Ara yüzü Türkçe olan ve görsel analiz araçlarının yoğun bir şekilde kullanıldığı MaxQDA programı, yapılan analizlere göre verilerin daha sistematik bir şekilde çözümlenmesini sağlamaktadır (22). Programa aktarılan verilerin kodlanmasında ve analiz süreçlerinde tümevarımsal bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu yaklaşımın kullanılması ile

araştırmayı gerçekleştiren kişinin fikirlerinden çok araştırmaya katılan kişilerin görüşlerinin belirlenmesi ve araştırma sonuçlarına aktarılması sağlanmıştır. Araştırma sorularının cevaplarının kodlanması sürecinde elde edilen veriler birkaç kere okunmuş ve bu incelemelere istinaden tema ve kodlar oluşturulmuştur. Çalışma sonucunda oluşturulan kodlamalara son hali verilerek alt kodların sıklıkları belirlenmiş ve çalışma tabloları oluşturulmuştur. Daha sonra bu tablolara istinaden bulgular yorumlanmıştır. Araştırma bulgularında kullanılan görsel ifadelerin daha iyi anlaşılabilmesi için görseller Tablo 2’ de açıklanmıştır.

Araştırmada Etik Süreçler

Araştırmada örneklem grubunu oluşturan ilkökul ve ortaokul öğretmenlerine çalışmaya katılımın gönüllülük esasına dayandığı bilgilendirmesi yapılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerle görüşmeler yapılmış ve öğretmenlere görüşmelerdeki sorular aynı sıra ile yönlendirilmiştir. Araştırmaya katılım gösteren bireylerden alınan cevaplar gizlilik ilkesi doğrultusunda saklanmış ve bu bilgiler başka herhangi bir amaçla kullanılmamıştır. Bu konuda öğretmenlere de gerekli bilgilendirmeler özellikle yapılmıştır. Araştırma için Kilis 7

Aralık Üniversitesi Akademik Etik Kurulundan “E-76062934-044” sayılı, Etik kurulu “Toplantı Sayısı: 2020/34” konulu ve “Koronavirüs (Covid-19) Pandemisi Sürecinde Çocukların Okul Yaşantılarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi” başlıklı yazı ile etik kurul izni alınmıştır.

BULGULAR

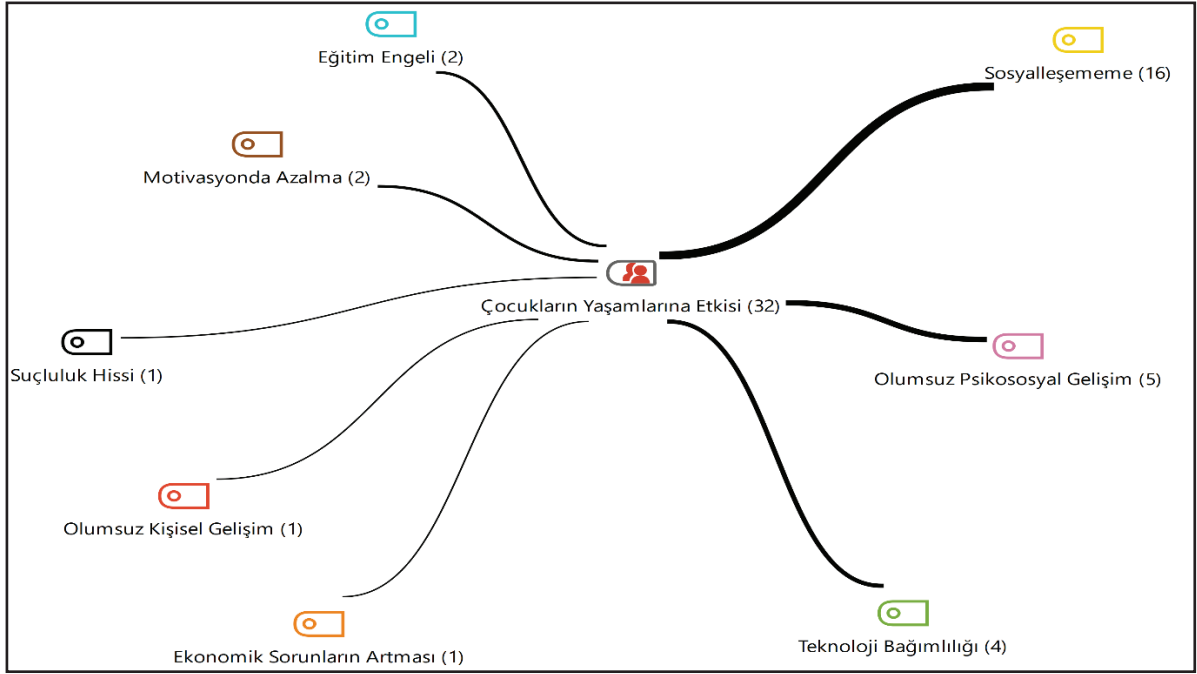
Bu bölümde, koronavirüs (Covid-19) pandemi sürecinin çocukların okul yaşantılarına etkisinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi amacıyla yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Öğretmenlerin Koronavirüs (Covid-19) Pandemisinin Çocukların Yaşamlarına Etkisine İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerden koronavirüs (Covid-19) pandemisinin çocukların yaşamlarına etkisi hakkındaki görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Öğretmenlerden alınan cevaplara göre oluşturulan pandeminin “Çocukların Yaşamlarına Etkisi” temasına ilişkin MAX Maps Kod Birlikte Oluşturma Modeli Şekil 1’ de verilmiştir.

Tablo 2. Görsel İfadeler ve Açıklamaları, Kilis, 2020

	Kategorilerin bir araya gelmesinden oluşan ana görseldir		Tema ve kategori arasındaki güçlü ilişkiyi ifade eden görseldir
	Kodların birleşiminden oluşan görseldir		Tema ve kategori arasındaki zayıf ilişkiyi ifade eden görseldir
	Alt kodların birleşiminden oluşan görseldir		

Şekil 1. Öğretmenlerin Koronavirüs (Covid-19) Pandemisinin “Çocukların Yaşamlarına Etkisi” temasına ilişkin MAX Maps Kod Birlikte Oluşturma Modeli

Tablo 3. Öğretmenlerin Pandeminin “Çocukların Yaşamlarına Etkisi” Temasına ilişkin verileri, Kilis, 2020.

Kodlar	Katılımcı Kodları (n=32)	f	%
Sosyalleşememe	İ1, İ2, İ3, İ4, İ7, İ8, İ9, İ17, O3, O4, O6, O7, O8, O10, O11, O12	16	50
Olumsuz Psikososyal Gelişim	İ14, İ18, İ19, O1, O2	5	15,625
Teknoloji Bağımlılığı	İ10, İ11, İ20, O9	4	12,50
Eğitim Engeli	İ12, İ13	2	6,25
Motivasyonda Azalma	İ5, İ6	2	6,25
Ekonomik Sorunların Artması	İ15	1	3,125
Olumsuz Kişisel Gelişim	İ16	1	3,125
Suçluluk Hissi	O25	1	3,125
Toplam		32	100,00

Şekil 1. incelendiğinde; Koronavirüs (Covid-19) pandemisinin “Çocukların Yaşamlarına Etkisi” temasında Sosyalleşememe, Olumsuz Psikososyal Gelişim, Teknoloji Bağımlılığı, Eğitim Engeli, Motivasyonda Azalma, Ekonomik Sorunların Artması, Olumsuz Kişisel Gelişim ve Suçluluk Hissi olmak üzere sekiz (8) adet kod belirlenmiştir. Öğretmenlerin “Çocukların Yaşamlarına Etkisi” teması ilişkin verileri Tablo 3’ te verilmiştir.

Tablo3. incelendiğinde; öğretmenlerin koronavirüs (Covid-19) pandemisinin çocukların yaşamlarına

etkisine verdikleri cevaplarda sekiz (8) adet kod saptanmıştır. Bu kodlar; Sosyalleşememe ($f=16$; %50), Olumsuz Psikososyal Gelişim ($f=5$; %15,625), Teknoloji Bağımlılığı ($f=4$; %12,5), Eğitim Engeli ($f=2$; %6,25), Motivasyonda Azalma ($f=2$; %6,25), Ekonomik Sorunların Artması ($f=1$; %3,125), Olumsuz Kişisel Gelişim ($f=1$; %3,125) ve Suçluluk Hissi ($f=1$; %3,125) şeklinde dağılım göstermiş olup kodlar arasında en sık tekrarlanan kodun “Sosyalleşememe” ve “Olumsuz Psikososyal Gelişim” kodları olduğu belirlenmiştir.

Öğretmenlerin koronavirüs (Covid19) pandemisinin “Çocukların Yaşamlarına Etkisi” teması içerisindeki “Sosyalleşememe” kodu ile ilgili görüşleri;

“Çocuklar bu süreçte birçok açıdan olumsuz etkilendikleri gibi sosyal hayatta kazanılan birçok davranıştan da mahrum kalmışlardır. (İ4); Çocuklar pandemi döneminin başlaması ile birlikte eve kapanmak zorunda kaldılar ve bu süreçte sosyal hayattan uzak kaldılar: (İ1); pandemi sürecinin çocuklar üzerinde birçok olumsuz etkisinin olduğunu düşünüyorum. Çocuklar bu süreç içerisinde sürekli evlerindediler ve dışarıya çok çıkmadılar. Bu yüzden akranlarıyla pek vakit geçiremediler. Bu durumda çocukların birçoğunun sosyalleşememesine neden olduğunu düşünüyorum. (O4); pandemi süreci çocukları olumsuz etkilemiştir. Öğrenciler bu dönemde sosyal iletişimin olduğu öğrenme ortamlarından ve arkadaşlarından uzak kalmışlardır. Bu durumda asosyal davranışlar sergilemelerine neden olmuştur. (O12)” şeklindedir.

Öğretmenler “Çocukların Yaşamlarına Etkisi” temasındaki “Olumsuz Psikososyal Gelişim” kodu ile ilgili;

“Çocukların okul ortamından ve arkadaşlarından uzak kalmaları onları psikososyal açıdan olumsuz etkilemiştir. (O1); pandemi süreci içerisinde çocukların hem psikolojilerini hem de sosyal ilişkilerini olumsuz bir şekilde etkilemiştir. Aynı zamanda bu olumsuzluklar çocukların psikososyal gelişimlerini de etkilemiştir. (İ14)” şeklinde ifadeler kullanmışlardır.

“Çocukların Yaşamlarına Etkisi” temasının “Teknoloji Bağımlılığı” koduna ilişkin öğretmen görüşleri;

“Öğrenciler evde izole olduklarından ve sürekli evde vakit geçirdiklerinden zamanlarının büyük çoğunluğunu ya televizyon başında ya da telefon-tablet te oyun oynayarak geçirmişlerdir. (İ20); Çocuklar ekran karşısında daha çok vakit geçirmeye başladılar. (O9)” şeklindedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin “Çocukların Yaşamlarına Etkisi” temasının “Eğitim Engeli” koduna ilişkin görüşleri;

“Çocuklar bu süreçten olumsuz yönde etkilenmişler ve eğitim-öğretim hayatları sekteye uğramıştır. (İ12); Öğrenciler bu süreçten olumsuz etkilenmişlerdir. Eğitim-öğretim ve ekonomik anlamda zarar görmüşlerdir. (İ13)” şeklindedir.

Öğretmenlerin Koronavirüs (Covid-19) Pandemisinde Okulların Açılmasıyla Öğrencilerde Gözlemedikleri Sorunlara İlişkin Görüşleri

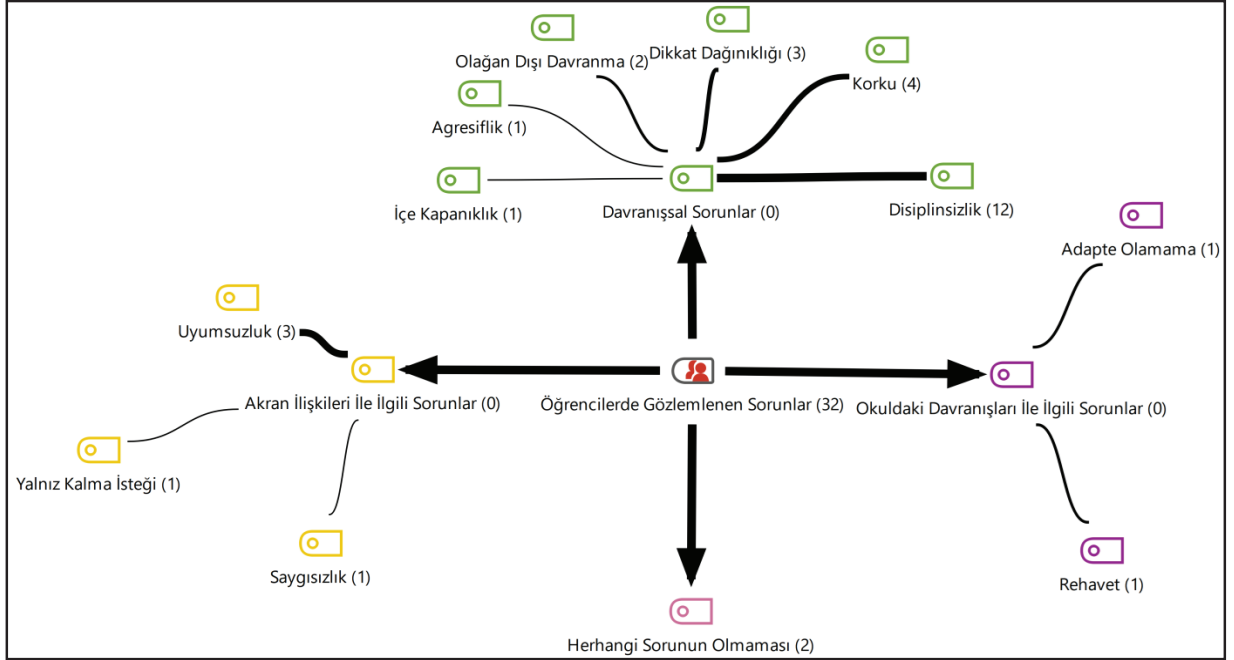
Araştırmaya katılan öğretmenlerden koronavirüs (Covid-19) pandemisinde okulların açılması ile birlikte öğrencilerinde gözlemedikleri sorunlar ile ilgili düşüncelerini ifade etmeleri istenmiştir. Öğretmenlerin soruya verdikleri ifadelerden oluşan “Öğrencilerde Gözlemlenen Sorunlar” temasına ilişkin MAX Maps Kod Birlikte Oluşturma Modeli Şekil 2’ de verilmiştir.

Şekil 2. incelendiğinde; öğretmenlerin koronavirüs (Covid-19) pandemisinde okulların açılmasıyla “Öğrencilerde Gözlemedikleri Sorunlar” temasına ilişkin “Davranışsal Sorunlar”, “Okuldaki Davranışları İle İlgili Sorunlar”, “Akran İlişkileri İle İlgili Sorunlar” ve ”Herhangi Sorunun Olmaması” şeklinde dört (4) kategoriye ait olan kodlar oluşturulmuştur. “Davranışsal Sorunlar” kategorisine ilişkin “Disiplinsizlik”, “Korku”, “Dikkat Dağınıklığı”, “Olağan Dışı Davranma”, “Agresiflik” ve “İçe Kapanıklık” şeklinde altı (6) adet kod belirlenmiştir. “Okuldaki Davranışları ile ilgili Sorunlar” kategorisine ilişkin “Adapte Olamama” ve “Rahavet” şeklinde iki (2) kod belirlenmiştir. “Akran İlişkileri İle İlgili Sorunlar” kategorisinde ise “Saygısızlık”, “Yalnız Kalma İsteği” ve “Uyumsuzluk” şeklinde üç (3) tane kod belirlenmiş olup kategorilere ilişkin veriler Tablo 4’ te sunulmuştur.

Tablo 4. incelendiğinde; öğretmenlerin koronavirüs (Covid-19) pandemisinde okulların açılmasıyla öğrencilerinde gözlemedikleri sorunlara ilişkin verdikleri cevaplardan “Davranışsal Sorunlar”, “Akran İlişkileri İle İlgili Sorunlar”, “Okuldaki Davranışları İle İlgili Sorunlar” ve “Herhangi Sorunun Bulunmaması” olmak üzere dört (4) adet kod belirlenmiştir. Belirlenen bu kodlardan “Davranışsal Sorunlar” kodunda altı (6) adet alt

kod saptanmış olup bu kodlar; Disiplinsizlik ($f=12$; %37,5), Korku ($f=4$; %12,5), Dikkat Dağınıklığı ($f=3$; %9,375), Olağan Dışı Davranma ($f=2$; %6,25), Agresiflik ($f=1$; %3,125) ve İç Kapanıklık ($f=1$; %3,125) şeklindedir. Öğretmenlere göre öğrencilerin pandemi döneminde okulların açılmasıyla yaşadıkları davranışsal sorunlarda

“Disiplinsizlik” ve “Korku” gibi davranış sorunlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Öğretmenlerden alınan cevaplara istinaden oluşturulan “Davranışsal Sorunlar” kodunun alt kodu olan “Disiplinsizlik” koduna ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

Şekil 2. Öğretmenlerin Koronavirüs (Covid-19) Pandemisinde Okulların Açılmasıyla “Öğrencilerde Gözlemledikleri Sorunlar” Temasına İlişkin MAX Maps Kod Birlikte Oluşturma Modeli **Tablo 4.** Öğretmenlerin “Öğrencilerde Gözlemlenen Sorunlar” Temasına İlişkin Verileri, Kilis, 2020.

Kodlar	Alt Kodlar	Katılımcı Kodları (n=32)	f	%
Davranışsal Sorunlar	Disiplinsizlik	İ4, İ5, İ6, İ14, İ17, İ19, O1, O5, O6, O8, O10, O12	12	%37,5
	Korku	İ10, İ18, O7, O11	4	12,5
	Dikkat Dağınıklığı	İ7, İ8, İ9	3	9,375
	Olağan Dışı Davranma	İ12, İ16	2	6,25
	Agresiflik	İ2	1	3,125
	İç Kapanıklık	İ11	1	3,125
Akran İlişkileri ile İlgili Sorunlar	Uyumsuzluk	O3, O4, O9	3	9,375
	Yalnız Kalma İsteği	İ3	1	3,125
	Saygısızlık	İ15	1	3,125
Okuldaki Davranışları ile İlgili Sorunlar	Adapte Olamama	O2	1	3,125
	Rehavet	İ13	1	3,125
Herhangi Sorunun Bulunmaması		İ1, İ20	2	6,25
Toplam			32	100,00

“Öğrencilerin okula devam etmeleri aksadığı için disiplinli eğitim-öğretim davranışları göstermekte zorlandılar. (İ4); Pandemi sürecinde öğrenciler derslerini uzaktan yaptılar ve bu süreçte okulun kurallarını unuttular. Okulların açılmasıyla birlikte uzunca bir süre okuldan uzak kaldıklarından dolayı kurallara adapte olmakta zorlandılar. Bu yüzden disiplinsiz tavırlar sergiliyorlar. (İ17); Sürecin getirdiği olumsuzluklardan dolayı çocuklar derslere yeterince katılmama ve kendilerine verilen ödevleri tam anlamıyla yapmama gibi disiplinsiz davranışlar sergilediler. (O10)”

“Davranışsal Sorunlar” kodunun alt kodu olan “Korku” koduna ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

“Bu süreçte sınıftaki öğrencilerimin yaşları küçük olduğu için süreçten çok korktular ve korkulu davranışlar sergilediler. (İ10); Bu süreçte sınıfta bulunan çocukların birçoğunda hastalanma ve hastalığa yakalanma korkusu gözlemlerim. (İ18); Öğrencilerimin birçoğu hastalığa yakalanmaktan korkuyorlar bu yüzden etrafındakilerle iletişime geçerken çok çekingen davranıyorlar. Ellerini sürekli dezenfekte etmeye çalışıyorlar. Etraflarındaki herkes koronavirüs hastasıymış gibi davranıyor ve herkesten korkuyorlar. (O7)”

Öğretmenlere göre öğrencilerin pandemi döneminde okulların açılmasıyla yaşadıkları Akran İlişkileri ile ilgili Sorunlarda “Uyumsuzluk” sorununun ön plana çıktığı görülmektedir. “Akran İlişkileri ile İlgili Sorunlar” kodunun alt kodu olan “Uyumsuzluk” koduna ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir:

“Uzunca bir süre arkadaşlarından ve okuldan ayrı kaldıklarından dolayı birbirleriyle vakit geçirmeyi unutmışlardı ve etkinlikler esnasında birbirleriyle uyumsuz davranışlar sergilediler. (O4); Pandemi süreci içerisinde evlerinde izole bir yaşam geçirdiklerinden dolayı okul ortamına ve okul kurallarına tekrardan uyum sağlama konusunda sıkıntılar yaşıyorlar. (O9)”

“Akran İlişkileri ile İlgili Sorunlar” kodunun alt kodları olan “Yalnız Kalma İsteği” ve “Saygısızlık”

kodlarına ilişkin örnek ifadeler sırasıyla şu şekildedir:

“Süreç içerisinde öğrenciler okulda yalnız başlarına kalmaktan daha fazla hoşlanmaya başladılar. (İ3); Birbirlerine karşı daha saygısız davranışlar sergilemeye başladılar. (İ15)”

Öğretmenlere göre öğrencilerin pandemi döneminde okulların açılmasıyla yaşadıkları okuldaki davranışları ile ilgili Sorunlarda “Adapte Olamama” ve “Rehavet” sorunlarının ön plana çıktığı belirlenmiştir. “Okuldaki Davranışları İle İlgili Sorunlar” kodunun alt kodları olan “Adapte Olamama” ve “Rehavet” kodlarına ilişkin ifadeler ise sırasıyla şu şekildedir:

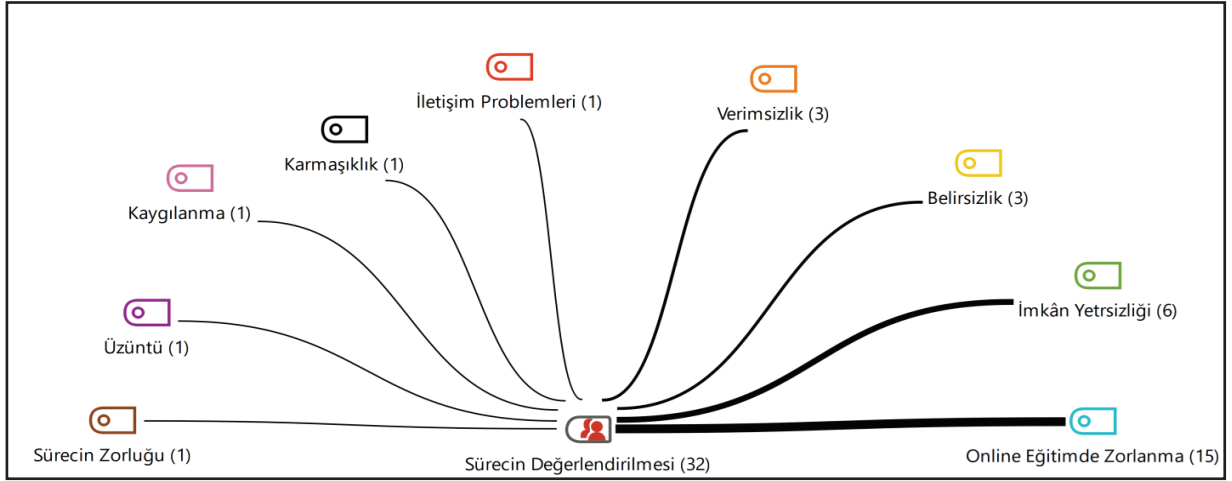
“Süreç onları çok zorladı. Arkadaşlarıyla eski yakınlıklarını oluşturamadılar. (O2); “Öğrenciler aşırı bir rehavete kapıldılar. Derslere ilgileri azaldı. (İ13)”

Öğretmenlerin ifadelerine göre pandemi döneminde okulların açılmasıyla öğrencilerde herhangi bir davranışsal sorunun ortaya çıkmadığı belirlenmiştir. “Herhangi Sorunun Bulunmaması” koduna ilişkin ifadeler şu şekildedir:

“Süreç içerisinde okulların açılmasıyla birlikte ne kendi öğrencilerimde ne de okulda bulunan diğer öğrencilerde herhangi bir davranışsal bir problem yaşamadım ve böyle bir problem gözlemlerim. (İ1); Pek bir sorun olmadı. Çocuklar okuldaki kurallara dikkat ettikleri ve okulların kurallarına uydukları için herhangi davranışsal problemle karşılaşmadım. (İ20)”

Öğretmenlerin Koronavirüs (Covid-19) Pandemisi Sürecini Kendileri ve Öğrenciler Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerden koronavirüs (Covid-19) pandemisi sürecini kendileri ve öğrenciler açısından değerlendirmeleri istenmiştir. Öğretmenlerin değerlendirmelerinde kullandıkları ifadelerden oluşan “Sürecin Değerlendirilmesi” temasına ilişkin MAX Maps Kod Birlikte Oluşturma Modeli Şekil 3.’de verilmiştir.

Şekil 3. Öğretmenlerin Koronavirüs (Covid-19) Pandemisinde “Sürecin Değerlendirilmesi” Temasına İlişkin MAX Maps Kod Birlikte Oluşturma Modeli

Tablo 5. Öğretmenlerin pandemi döneminde “Sürecin Değerlendirilmesi” Temasına İlişkin Verileri, Kilis, 2020.

Kodlar	Katılımcı Kodları (n=32)	f	%
Online Eğitimde Zorlanma	İ1, İ2, İ8, İ9, İ10, İ12, İ13, İ16, O18, O4, O6, O7, O8, O9, O12	15	46,875
İmkân Yetersizliği	İ4, İ11, İ17, İ19, O10, O11	6	18,75
Belirsizlik	İ5, İ6, İ7	3	9,375
Verimsizlik	İ14, İ20, O3	3	9,375
İletişim Problemleri	İ3	1	3,125
Karmaşıklık	O5	1	3,125
Kaygılanma	İ15	1	3,125
Üzüntü	O2	1	3,125
Sürecin Zorluğu	İ18	1	3,125
Toplam		32	100,00

Şekil 3. incelendiğinde; öğretmenlerin koronavirüs (Covid-19) pandemisinde “Sürecin değerlendirilmesi” temasında “*Online Eğitimde Zorlanma*”, “*İmkân Yetersizliği*”, “*Belirsizlik*”, “*Verimsizlik*”, “*İletişim Problemleri*”, “*Karmaşıklık*”, “*Kaygılanma*”, “*Üzüntü*” ve “*Sürecin Zorluğu*” olmak üzere dokuz (9) adet kod belirlenmiştir. Öğretmenlerin pandemi döneminde “*Sürecin Değerlendirilmesi*” temasına ilişkin verileri Tablo 5’ te verilmiştir.

Tablo 5. incelendiğinde; öğretmenlerin koronavirüs (Covid-19) pandemisini kendileri ve öğrencileri açısından değerlendirmelerine ilişkin verdikleri cevaplarda dokuz (9) adet kod saptanmıştır. Bu kodlar; Online Eğitimde

Zorlanma ($f=15$; %46,875), İmkân Yetersizliği ($f=6$; %18,75), Belirsizlik ($f=3$; %9,375), Verimsizlik ($f=3$; %9,375), İletişim Problemleri ($f=1$; %3,125), Karmaşıklık ($f=1$; %3,125), Kaygılanma ($f=1$; %3,125), Üzüntü ($f=1$; %3,125) ve Sürecin Zorluğu ($f=1$; %3,125) şeklinde dağılım göstermiş olup kodlar arasında en sık tekrarlanan kodların “*Online Eğitimde Zorlanma*” ve “*İmkân Yetersizliği*” kodları olduğu belirlenmiştir.

Öğretmenlerin koronavirüs (Covid-19) pandemi döneminde “*Sürecin Değerlendirilmesi*” teması içerisindeki “*Online Eğitimde Zorlanma*” koduna ilişkin görüşleri;

“Pandemi süresinde uzaktan eğitimin ne kadar zor olduğunu ve yüz yüze eğitimin ne kadar önemli olduğunu anladık. (İ1); Uzaktan eğitim evlerimizde yapılmıyormuş. Nu konuda çok zorlanıyoruz. Bu uzaktan eğitim durumunun eğitimde fırsat eşitliğine uymadığını düşünüyorum. Çoğu öğrencimiz derslere katılım sağlayamadı. (İ2); Pandemi sürecinde derslerimizi online şekilde yapmak zorunda kaldık. Uzaktan eğitim yaptığımız bu dönem öğrenciler ve bizler açısından olumsuz geçtiğini düşünüyorum. Online eğitim hem bizlerin ders anlatmasını hem de öğrencilerin kendilerine anlatılan şeyleri anlamalarını zorlaştırdı. (İ8); Öğretmenler bu dönemde öğrencilerini en yüksek seviyede uzaktan eğitimleri takip etmeleri konusunda uğraş verirken, öğrencilerde derslere devam etmeleri konusunda ve hiç alışık olmadıkları uzaktan eğitime adapte olma konusunda zorlandılar (İ16).” şeklindedir.

Öğretmenlerin koronavirüs (Covid-19) pandemi döneminde “Sürecin Değerlendirilmesi” teması içerisindeki “İmkân Yetersizliği” koduna ilişkin görüşleri;

“Eğitimde fırsat eşitliği eşitsizliğe dönüşmüş, çocuklar eğitimden soğumuş ve yapılan uzaktan eğitim amacına ulaşamamıştır.” (İ11); Süreç içerisinde öğrenciler canlı derslere imkânları ölçüsünde katılmaya çalıştılar. Öğrencilerin çoğu derslere internet, telefon vs. eksikliğinden katılamadı. (İ4); Süreç öğrencilerimin çoğunu olumsuz etkiledi. Çocukların ailelerinin birçoğu ekonomik olarak orta ve alt gelir grubunda oldukları için canlı derslere katılamadılar. Öğrencilerimin ancak 1/3’i canlı derslere katılım sağlayabildi. (İ17); Uzaktan eğitim ile okulların kapalı olmasından kaynaklı ortaya çıkan eksiklikleri en aza indirmeye çalıştık. Fakat çoğu öğrenci şartları elverişli olmadığı için derslere katılım gösteremedi. Bu durumda bizleri ve öğrencileri olumsuz etkiledi diyebilirim. (İ19).” şeklindedir.

Öğretmenlerin koronavirüs (Covid-19) pandemi döneminde “Sürecin Değerlendirilmesi” teması içerisindeki “Belirsizlik” koduna ilişkin görüşleri;

“Öğretmen ve öğrenciler kendilerini sonu belli olmayan bir süreç içerisinde bulmuşlardır. (İ5); Bu süreçte hem öğretmenler hem de öğrenciler büyük bir belirsizlik yaşamaktadırlar. Sürecin ne olacağını nasıl devam edeceğini kestiremiyoruz (İ7).” şeklindedir.

Öğretmenlerin koronavirüs (Covid-19) pandemi döneminde “Sürecin Değerlendirilmesi” teması içerisindeki “Verimsizlik”, “İletişim Problemleri”, “Karmaşıklık”, “Kaygılanma”, “Üzüntü” ve “Sürecin Zorluğu” kodlarına ilişkin görüşleri sırasıyla;

“Eğitimde istenilen verim alınamadı. (İ14); Bu süreçte öğretmenlerin ve öğrencilerin birbirlerine olan bağlılıkları ve iletişimleri zayıflamıştır. (İ3); Pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim yüz yüze eğitim kadar etkili olamaması nedeniyle hem öğrenciler de hem de öğretmenler de kaygı oluşmasına neden olmuştur. (İ15); Okulumuzdan ve öğrencilerden ayrılacağımız için çok üzüldük. Bizler içinde beklenmedik bir süreçti. (O2); Herkes için süreç çok zorlu geçmektedir. (İ18); “pandemi süreci içerisinde gerçek dersler ile online dersler arasındaki ilişkiyi yakalayamadık, mecburen ikisinden birini göz ardı etmek zorunda kaldık. (O5).” şeklindedir.

TARTIŞMA

Çalışmada, koronavirüs (Covid-19) pandemi sürecinin çocukların okul yaşantılarına etkisinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda öğretmen görüşleri üç boyutta incelenmiş olup bu boyutlar; pandeminin çocukların yaşamlarına etkisi, öğretmenlerin öğrencilerde gözlemledikleri sorunlar ve öğretmenlerin kendileri ve öğrenciler açısından sürecin değerlendirmesi şeklindedir.

Araştırmanın pandeminin çocukların yaşamına etkisi teması ile ilgili olarak, Öğretmenlerden alınan cevaplar doğrultusunda öğrencilerin pandemi döneminde daha çok sosyal ve duygusal açıdan sorunlar yaşamalarının yanı sıra ekonomik ve davranışsal sorunlar da yaşadıkları ortaya konulmuştur. Öğretmenler öğrencilerin sosyalleşme ve evde vakit geçirme konularında güçlük yaşadıklarını belirtmiş bu süreçte

öğrencilerin dijital araç kullanımının arttığını ve özellikle de çocukların ekran süresinde bir artış olduğunu belirttikleri gözlemlenmiştir. Covid-19 salgını ülkelerin hemen hemen hepsinin sağlık sistemlerini ve ekonomik yapılarını derinden etkilemiş, bireylerin günlük yaşamlarında kullandıkları kurum ve kuruluşlarla farklı kademelerde hizmet veren örgün eğitim kurumlarının geçici süreliğine de olsa kapatılmasına, iş yerlerinin büyük çoğunluğunda esnek mesai uygulamalarının kullanılmasına ve evden çalışma sistemine geçilmesine, bireyler arası sosyal izolasyon ve mesafe uygulamaları gibi düzenlemelerin yapılmasına neden olmuştur (23). Pandemi ile doğal afet gibi olağanüstü ve aynı zamanda travmatik olan olayların büyük ölçüde çocukları etkilemesinin temel nedeni, çocukların ihtiyaç duydukları gereksinimlerin başında gelen sosyal, duygusal, ruhsal ve davranışsal gelişim kaynaklarına yalnız başlarına ulaşabilme konusunda beceri ve deneyim eksiklikleri yaşamalarıdır (24). Literatürde biyolojik afet olarak adlandırılan pandemiler tıpkı diğer afetler de olduğu gibi çocukları sosyal ve duygusal açıdan olumsuz etkilemekte ve çocukların kendilerini daha hassas hissetmelerine neden olmaktadır. Aynı zamanda pandemiler çocukların kendilerini yalnız hissetmelerine, alışkanlıklarından vazgeçmek zorunda kalmalarına, akran ilişkilerini sınırlandırmalarına ve ebeveynlerini kaybetme duygusuna kapılmalarına da neden olabilmektedir (25). Gümüşgül ve Aydoğan (2020) tarafından yapılan çalışmada da Covid-19 salgınında çocukların evlerinde geçirdikleri zamanlardaki davranışlarına ait davranışlar incelenmiştir. Yapılan çalışmada çocukların pandemi dönemi öncesinde arkadaşlarıyla oyun oynayarak ve sportif aktiviteler yaparak vakitlerini geçirdikleri saptanırken pandemi döneminde evlerinden dışarıya çıkmadıkları, ebeveynleriyle vakit geçirdikleri ve telefon-tablet gibi teknolojik cihazlarla daha fazla zaman geçirdikleri ortaya konulmuştur. Bu kapsamda çalışmanın sonuçları konuya ilişkin yapılan diğer araştırmalarla paralellik göstermektedir (26).

Araştırmanın pandemi döneminde okulların açılmasıyla öğretmenlerin öğrencilerde

gözlemledikleri sorunlar teması ile ilgili olarak öğretmenler, pandemi sürecinin öğrencilerde bazı sorunlara yol açabileceğini ve sürecin doğrudan öğrencilerin yaşamlarına etki edebileceğini düşünmektedirler. Pandemi döneminde okullarda yüz yüze eğitime ara verilmesi öğretmenleri, öğrencileri ve velileri endişeye düşürmüş, oluşan bu yeni duruma bireyler uyum sağlamada bazı sorunlar yaşamışlardır. Salgın nedeniyle ülkelerde bireyler toplulardan izole bir şekilde yaşam sürmeye çalışmış ve bu durum insanların olumsuz yönde etkilenmelerine neden olmuştur. Pandemi sürecinin insanlarda oluşturduğu olumsuz etkileri inceleyen bazı araştırmalarda da bu sürecin insanlarda korku, agresiflik, kaygı, saldırganlık, depresyon, uyum sağlayamama ve üzüntü gibi etkiler ortaya çıkardığı belirtilmektedir (9, 27, 28). Salgın da alınan tedbirler nedeniyle okulların ve oyun alanlarının kapalı olması ile birlikte aile bireylerinin sosyal izolasyon durumuna vermiş oldukları tepkiler ve medyada çıkan hastalık haberleri çocukların süreci daha zor yaşamalarına neden olmuştur (29). Bu nedenle koronavirüs pandemisi çocukların sosyal hayatlarını önemli ölçüde etkilemiştir (30, 31). İmran, Zeshan ve Pervaiz (2020) yapmış oldukları çalışmada pandeminin okul çağındaki çocuklar üzerinde önemli etkisi olduğunu, pandemi döneminde çocuklarda korku ve kaygı da önemli artış, akranlar ve kardeşlerle sorun yaşama, saldırganlık, sorumluluklardan kaçınma, dikkat dağınıklığı, uyku düzensizliği ve sosyal ortamlardan çekilme gibi davranışlar görüldüğünü ortaya koymuşlardır (32). Ulusal Okul Psikologları Birliği (National Association of School Psychologists) (2020)' ne göre koronavirüs pandemisinin ilkökul çağındaki çocuklar üzerinde sınırlılık, adapte olamama, okuldan kaçınma, içe kapanıklık, disiplinsizlik, aktivitelerden ve arkadaşlarından kaçınma gibi önemli davranışsal etkiler yarattığı belirlenmiştir (33). Jiao ve arkadaşları (2020) ise yapmış oldukları çalışmalarında pandeminin farklı yaş gruplarındaki çocuklar üzerindeki davranışsal etkisini aratmış ve elde ettikleri sonuçlara göre pandeminin çocuklar üzerinde yaygın olarak dikkat dağınıklığı ve agresiflik gibi davranış problemleri oluşturduğunu belirlemişlerdir (34). Bu kapsamda araştırmanın sonuçları konuya

ilişkin yapılan diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

Araştırmanın koronavirüs (Covid-19) pandemi döneminin öğretmenler ve öğrenciler açısından değerlendirmesi teması ile ilgili olarak, öğretmenlerden alınan cevaplar doğrultusunda öğrencilerin ve öğretmenlerin pandemi sürecinde en çok online eğitime katılmakta ve devam ettirmekte zorlandıkları bu zorlanmanın da temel nedeninin daha önce öğretmenlerin ve öğrencilerin böyle bir uygulamayı deneyimlememiş olmaları ve ya online eğitime katılma konusunda imkânlarda yetersizlikten kaynaklandığı düşünülmektedir. Çocuklar pandeminin ortaya çıkardığı sonuçlardan ve bu pandemi döneminde yapılan düzenlemelerden en fazla etkilenen grupların başında yer almaktadır. Bu süreçte ülkelerin almış oldukları sokağa çıkma yasağı, okulların tatil edilmesi, online eğitime geçilmesi vb. gibi birçok tedbir çocukların akranlarıyla olan ilişkilerinin kesintiye uğramasına ve aileleriyle geçirilen sürelerin değişmesine neden olmuştur. Pandemi ile birlikte ortaya çıkan ve yeni normal olarak adlandırılan bu değişimler çocuklar açısından güven ortamının yitirilmesi olarak anlaşılabilmektedir ve bu durum da çocuklar da kaygı düzeyinin artmasına neden olabilir. Yeni normal olarak kabul edilen bu değişimler çocuklarda farklı sorunların oluşmasına yol açabilir ve pandemiye ilişkin uyarılara sıklıkla maruz kalmak bu sorunların çocuklar üzerinde pekişmesine neden olabilir (35). Okulun çocukların ve öğretmenlerin yaşamında eğitim-öğretim haricinde farklı misyonları da bulunmaktadır. Bu nedenle pandemi döneminde okulların kapanması ile birlikte çocukların ve öğretmenlerin gündelik rutinleri değişmiş, özellikler öğrencilerin sosyal destek sistemleri kesintiye uğramıştır (36, 37). Koronavirüs pandemisi kapsamında alınan önlemler, virüsün yayılım hızını yavaşlatırken çocuklar açısından dezavantajlı durumların da ortaya çıkmasına neden olmuştur. bu dezavantajlı durumların en başında ailesi düşük sosyo ekonomik gelir düzeyine sahip olan çocuklar için online eğitime başlanması çeşitli olumsuzluklara yol açmakla birlikte öğrenciler arasında var olan eşitsizlikleri

daha da büyümesine neden olmaktadır (38). Aziz ve Dicle (2007)' ye göre günümüzde kullanılan hiçbir iletişim teknolojisi vücut dilinden yoksun olduğundan dolayı yüz yüze yapılan iletişimin yerini dolduramaz. Bu yüzden pandemi döneminde yapılan uzaktan eğitimin iletişim kısmında ciddi sınırlılıklar oluşmaktadır. Özellikle öğrencilerin internete ulaşmadaki yetersizlikleri öğrencilerle canlı iletişim kurma seçeneklerini kısıtlamakta ve bu durumda öğrencilerle kurulan iletişimin etkinliğini düşürmektedir (39). Carillo ve Flores (2020) yapmış oldukları çalışmalarında ailesi düşük sosyo ekonomik düzeyde olan öğrencilerin evlerinde bilgisayar ve internet bulunmadığını ve bu öğrencilerin uzaktan eğitime katılamamalarından dolayı derslerinde yüz yüze eğitime göre gerileme olduğunu saptamışlardır (40). Kürtüncü ve Kurt (2020) tarafından yapılan çalışmada da öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları sorunlar incelenmiş ve öğrencilerin bazılarının ekonomik nedenlerden, yaşadıkları yerleşim yerinden ve evde internet ve ya bilgisayarın bulunmaması gibi nedenlerden dolayı online eğitime katılım gerçekleştiremedikleri sonuçlarına ulaşılmıştır (41). Bu kapsamda çalışmanın sonuçlarının konuya ilişkin yapılan diğer araştırmalarla paralellik gösterdiği ortaya çıkmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre öğretmenler pandemi sürecinin, öğrencilerin davranışlarını olumsuz bir şekilde etkilediğini ve bu olumsuzluğun da öğrenci davranışlarına yansıdığını belirtmişlerdir. Bunların yanı sıra öğretmenler süreç içerisinde en çok hem kendilerinin hem de öğrencilerin uzaktan eğitim konusunda sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu kapsamda elde edilen sonuçlar doğrultusunda öğretmenlere şu öneriler sunulmaktadır

Öğretmenlere salgın sürecinde gerek okul içerisinde gerekse de okul dışında karşılaştıkları sorunlarla başa çıkmaları için uzmanlar tarafından eğitimler verilmesi,

Uzaktan eğitim konusunda sorunlar yaşandığından ötürü öğrenciler ve öğretmenlerle uzaktan eğitim

konusunda bilgilendirme toplantıları yapılması önerilmektedir,

Öğrencilerin uzaktan eğitime katılma konusunda internet vb. sorunlar kaynaklı ekonomik sıkıntılar yaşamalarından dolayı Milli Eğitim Bakanlığınca bu konuda gerekli önlemlerin alınması ve bu mağduriyetlerin giderilmesi önerilmektedir,

Okulda bulunan öğrencilere, velilere ve okul personellerine pandemi sürecine ilişkin yapılması gereken davranışlarla ilgili bilgilendirici broşürler hazırlanarak dağıtılması,

Yapılan çalışmada sürece ilişkin öğrencilerde kaygı ve korku duygularının olduğu belirlenmiştir. Öğrencilere bu olumsuz duyguların azaltılmasına yönelik eğitimler verilmesi önerilmektedir,

Öğrencilerde pandemi süreci içerisinde olumsuz davranışlar gözlemlendiğinden dolayı bu davranışların giderilmesi için okulun rehberlik servisinin bu olumsuz davranışların tespiti ve giderilmesi konusunda çalışmalar yapması önerilmektedir,

Koronavirüs pandemisi sürecinin gerek çocuklar gerekse de anne-babalar üzerindeki uzun süreli etkilerinin belirlenebilmesi için bu konu da boylamsal çalışmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Coronavirus. at <<https://www.who.int/health-topics/coronavirus>>.
2. He F, Deng Y, Li W. Coronavirus disease 2019: What we know? *Journal of medical virology* 2020;92:719–725.
3. Çiftçi E, Çoksüer F. Yeni koronavirüs enfeksiyonu: Covid-19. *Flora Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Dergisi* 2020;25:9–18.
4. Akademisi TB. 1. Versiyon: Covid-19 Pandemi Değerlendirme Raporu | Türkiye Bilimler Akademisi. at <<https://www.tuba.gov.tr/tr/yayinlar/suresiz-yayinlar/raporlar/1.-versiyon-covid-19-pandemi-degerlendirme-raporu-1>>.
5. Aslan R. Tarihten günümüze epidemiler, pandemiler ve Covid-19. *Ayrıntı Dergisi* 2020;8:35–41.
6. Cascella M, Rajnik M, Aleem A, Dulebohn SC, Di Napoli R. Features, evaluation, and treatment of coronavirus (Covid-19). *Statpearls [internet]* 2022;
7. Wu P, Fang Y, Guan Z, Fan B, Kong J, Yao Z, Liu X, Fuller CJ, Susser E, Lu J. The psychological impact of the

SARS epidemic on hospital employees in China: exposure, risk perception, and altruistic acceptance of risk. *The Canadian Journal of Psychiatry* 2009;54:302–311.

8. Sim K, Chan YH, Chong PN, Chua HC, Soon SW. Psychosocial and coping responses within the community health care setting towards a national outbreak of an infectious disease. *Journal of psychosomatic research* 2010;68:195–202.

9. Brooks SK, Webster RK, Smith LE, Woodland L, Wessely S, Greenberg N, Rubin GJ. The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence. *The lancet* 2020;395:912–920.

10. Lieberman AF, Chu A, Van Horn P, Harris WW. Trauma in early childhood: Empirical evidence and clinical implications. *Development and psychopathology* 2011;23:397–410.

11. Başal H. Gelişim ve psikoloji. İstanbul. Beta Yayıncılık; 2018.

12. Bronfenbrenner U. Ecological models of human development. *International Encyclopedia of Education*, 3 (2), 37–43. 1994.

13. Çaykuş ET, Çaykuş TM. Covid-19 pandemi sürecinde çocukların psikolojik dayanıklılığını güçlendirme yolları: ailelere, öğretmenlere ve ruh sağlığı uzmanlarına öneriler. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 2020;7:95–113.

14. Akmansoy V. Kaos Teorisi ve eğitime yansımaları. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur 2012;

15. Bülbül MŞ. Kaos ve Eğitim. M. Sahin BÜLBÜL; 2007.

16. Ersoy F. İlham veren sosyal bilgiler öğretmenlerinin ahlaki kimlik profillerinin gömülü teori bağlamında incelenmesi. 2018.

17. Tohum. Pandemi koşullarında eğitim: Öğretmen deneyimleri ve kapsayıcı öneriler; 2021

18. George AL. İçerik çözümlemesinde nicel ve nitel yaklaşımlar. İletişim Araştırmalarında İçerik Çözümlemesi, (Der ve Çev: Murat S Çebi), Alternatif Yayınları, Ankara 2003;

19. Wright CR. Surgeon General's Scientific Advisory Committee on Television and Social Behaviour" cited In Charles R. Wright. *Mass Communication: A Sociological Perspective* 1986;172.

20. Koçak A, Özgür A. İçerik analizi çalışmalarında örneklem sorunu. *Selçuk İletişim* 2006;4:21–28.

21. Yıldırım A, Simsek H. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (11 baskı: 1999-2018). 1999;

22. Udo K, Stefan R. *Analyzing Qualitative Data with MaxQDA Text, Audio, and Video*. Springer; 2019.

23. Di Giuseppe M, Miniati M, Miccoli M, Ciacchini R, Orrù G, Sterzo RL, Di Silvestre A, Conversano C. Defensive responses to stressful life events associated with cancer diagnosis. *Mediterranean Journal of Clinical Psychology* 2020;8.
24. Schonfeld DJ, Demaria T, Krug SE, Chung S, Fagbuyi DB, Fisher MC, Needle S, Yogman MW, Gambon TB, Lavin A. Providing psychosocial support to children and families in the aftermath of disasters and crises. *Pediatrics* 2015;136:e1120–e1130.
25. Olness K, Mandalakas A, Torjesen K. How to help the children in disasters. *Health Frontiers, Kenyon, USA* 2015.
26. Gümüsgül O, Aydoğan R. Yeni tip koronavirüs-Covid 19 kaynaklı evde geçirilen boş zamanların ev içi rekreatif oyunlar ile değerlendirilmesi. *Spor Eğitim Dergisi* 2020;4:107–114.
27. Kundu B, Bhowmik D. Societal impact of novel corona virus (Covid-19 pandemic) in India. 2020.
28. Nicomedes CJ, Avila RM. An analysis on the panic of Filipinos during Covid-19 pandemic in the Philippines. Unpublished manuscript <https://doi.org/10.13140/RG.2020.2>.
29. Yüksek Usta S, Gökcan H. Çocukların ve annelerinin gözünden Covid-19. *International Journal of Social Sciences and Education Research* 2020;6:187–206.
30. Karadem FB. Sağlık çalışanlarında covid-19 korkusunu belirleyen psikiyatrik değişkenlerin incelenmesi. *Uzmanlık Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı Ve Hastalıkları Anabilim Dalı*, 2020.
31. Dalton L, Rapa E, Stein A. Protecting the psychological health of children through effective communication about Covid-19. *The Lancet Child & Adolescent Health* 2020;4:346–347.
32. Imran N, Zeshan M, Pervaiz Z. Mental health considerations for children & adolescents in Covid-19 Pandemic. *Pakistan journal of medical sciences* 2020;36:S67.
33. Helping Children Cope With Changes Resulting From Covid-19. National Association of School Psychologists (NASP) at <https://www.nasponline.org/resources-and-publications/resources-and-podcasts/school-safety-and-crisis/health-crisis-resources/helping-children-cope-with-changes-resulting-from-Covid-19>.
34. Jiao WY, Wang LN, Liu J, Fang SF, Jiao FY, Pettoello-Mantovani M, Somekh E. Behavioral and emotional disorders in children during the Covid-19 epidemic. *The journal of Pediatrics* 2020;221:264-266. e1.
35. Abukan B, Yıldırım F, Öztürk H. Covid-19 Salgınında Çocuk Olmak: Gelişim Dönemlerine Göre Sosyal Hizmet Gereksinimleri ve Öneriler. *Electronic Turkish Studies* 2020;15
36. Covid-19: Getirilen kısıtlamalar giderek artarken çocuklara yönelik istismar, ihmal, sömürü ve şiddet riski de yükseliyor– UNICEF. at <https://www.unicef.org/turkey/bas%C4%B1n-b%C3%BCltenleri/Covid-19-getirilen-k%C4%B1s%C4%B1tlamalar-giderek-artarken-%C3%A7ocuklara-y%C3%B6nelik-istismar-ihmal>.
37. Unicef (2020b). Çocukların Covid-19 salgınının gizli mağdurları olmasına izin vermeyelim. at <https://www.unicef.org/turkey/basın-bültenleri/unicef-çocukların-Covid-19-salgının-gizli-mağdurları-olmasına-izin-vermeyelim>.
38. Van Lancker W, Parolin Z. Covid-19, school closures, and child poverty: a social crisis in the making. *The Lancet Public Health* 2020;5:e243–e244.
39. Aziz A, Dicle Ü. Örgütsel iletişim. *Hiperlink eğitim. yay. san. tic. ve ltd. sti.*; 2017.
40. Carrillo C, Flores MA. Covid-19 and teacher education: a literature review of online teaching and learning practices. *European Journal of Teacher Education* 2020;43:466–487.
41. Kürtüncü M, Aylin K. Covid-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 2020;7:66–77.